

Inledning - kommunistiska perspektiv

I det här numret bjuder vi på fler inlägg till diskussionen om de generella tendenserna i kapitalismen av idag. Först ut och som numrets huvuddel presenterar vi två texter från franska *troploin*, författade av herrarna Gilles Dauvé och Karl Nesic. De texterna presenteras något mera utförligt i den inledning som följer nedan. Första texten tar i generella termer upp tillståndet i världen där betoningen är att fastställa 'inte omstrukturerings konsekvenser utan dess väsen', den omstrukturerings som Dauvé/Nesic menar att kapitalismen har genomgått och genomgår alltjämt. 'Vi är ute efter det som motsäger statistiken.' Den andra texten går kritiskt igenom olika teorier kring arbetarnas och olika marxistiska teoris syn på arbetet, 'arbetets ideologi.' I en slags historisk exposé undersöker Dauvé/Nesic arbetarnas öppna och dolda kamp genom historien.

Som andra del av numret fortsätter vi förra numrets ena tema om 'klass, krig och den nya världsordningen'. I en artikel av tyska *Wildcat* tas en väsentlig aspekt på de senaste krigerna upp, nämligen kriget som krig mot proletariatet, närmare bestämt oljeproletariatet. Som en slags inledning försöker vi oss på att diskutera en mer teoretisk aspekt relaterat till detta, nämligen oljeräntans roll i hegemonikampen i Den nya världsordningen, utifrån Marx ränteteori applicerad på oljan.

Allra sist har vi en kort recension av en bok som kom ut i somras, *Kämpa tillsammans!* 'Vi vill ha allting!', som är en introduktion till den autonomistiska marxismen.

I skrivande stund har klasskampstemperaturen stigit avsevärt på flera platser i världen, främst då i Bolivia.

I september strejkade och demonstrerade polska gruvarbetare mot nedläggnings- och privatiseringshot av gruvorna i Polen. I vecka 37, t ex, protesterade omkring 5 000 gruvarbetare mot nedskärningar och gruvnedläggningar. En demonstration utvecklades till kravaller, efter att facket tappat kontrollen, och gatsten och brinnande bensinindränkta arbetsstövlar kastades mot kravallpolisen. Polisen svarade med tårgas, vattenkanoner och gummikulor.

På Fords fabrik i Genk, Belgien, strejkar arbetare i protest mot planerna på att sparka 3 000 av de 9 000 arbetarna. Detta är en del av Fords slaktarplaner som ska omfatta 12 000 av 121 000 arbetare världen över. Som motiv anförs branschens överkapacitet. Enligt ett avtal från den 23 oktober 2002, gällande Genk, lovar Ford att behålla jobben fram till 2006, samt enligt överenskommelse med de regionala myndigheterna att investera €900 milj. i utbyte mot skattesänkningar på €53 milj. [källa: www.workers.org]. Arbetarna har punktstrejkat i 24-timmarsintervall och blockerat vägarna till och från fabriken, vilket t ex lett till att tillverkningen av Ford Transit i Southampton stannat upp.

Bolivia: Entre la revolución y la contrarrevolución

Under helgen v. 42 avgick Bolivias president de Lozada efter månader av uppror bland arbetar- och bondebefolkningen riktade mot statens planer att privatisera och sälja ut naturgasnäringen till multinationella bolag. Oroligheterna hade då kostat drygt 80 personer livet (enligt siffra i *GP* 031019). Slutmarknad för gasen skulle vara USA, via en pipeline till den chilenska hamnstaden Iquique. Multisarnas beräknade vinst efter privatiseringen beräknas till 1.3 mdr USD per år, medan den bolivianska statens andel beräknas till mellan 30 och 70 milj. USD.

För några år sedan drabbades landet av liknande uppror, då riktade mot privatiseringen av vattenresurserna i Cochabamdalen. Efter barrikadstrider mellan folk och militär backade staten. Tidigare i år, i januari och februari, var det så dags igen. Den 17 februari demonstrerade 15 000 personer i La Paz för presidentens avgång. Även landets poliskår strejkade och demonstrerade i protest mot regeringens planer på att höja inkomstskatten, och även de möttes av militärens kulor. 23 personer dog. Regeringen backade emellertid och höjde istället polislönerna.

Sedan mitten av september rasar det senaste upproret, som utlösts av statens planer på att sälja naturgastillgångarna till multinationella bolag. Under helgen 11/12 oktober dödades militären mer än 30 personer när de upplöste vägblockader i El Alto. El Alto är med sina 800 000 invånare landets tredje stad, en stad för fattiga. Den 8 oktober genomfördes en generalstrejk i El Alto som fullständigt bröt kommunikationen med La Paz. Dagen efter dödades två arbetare av militären, som sköt mot 500 demonstrerande gruvarbetare i El Alto. Den 19 september genomfördes ännu en generalstrejk och den 20:e genomförde militären en massaker mot bönder, studenter och lärare, som blockerat Warista-vägen på det bolivianska höglandet. Fem bönder dog, varav en åttaårig flicka.

Bolivia är Latinamerikas fattigaste nation med en BNP på 7.8 mdr USD 2002¹. 64 procent av befolkningen räknas som fattiga och under de senaste fem åren har en tredjedel av antalet arbetstillfällen försvunnit. Landets viktigaste resurser är sedan hundratalet år tillbaka gruvindustrin, som efter 20 år av privatiseringsivran har slagits i spillror (industrin förstatligades efter revolutionen 1952). Fallande världsmarknadspriser på silver, zink och andra mineraler

¹ Mycket av informationen är tagen från 'Aufstand und Massaker in Bolivien' på www.wildcat-www.de, som i sin tur är en översättning av en artikel på elmilitante.org.

har spätt på krisen. Hushållsunderskottet i landet är åtta procent och IMF har krävt att slaktarkniven ska arbeta hårdare mot de offentliga utgifterna. I nuläget är de utländska investeringarna på en mdr USD dubbelt så stora som de inhemska offentliga investeringarna (på 585 milj. USD). Böndernas situation i landet är katastrofal. En enorm uppsplittring av jordegendomarna (minifundierna) gör att en teknologisk förbättring är i stort sett omöjlig. Antalet jordlösa bönder ökar stadigt, vilket regeringens försök att utrota kokaodlingen intensifierat ytterligare. I de bördigaste östra delarna härskar de stora jordägarna (latifundierna). 87 procent av landets mark är i händerna på sju procent av befolkningen, medan miljoner fattigbönder knappt besitter fyra milj. hektar.

Nu senast så rasar "kriget om gasen". Kronjuvelen i den bolivianska bourgeoisieens privatiseringspolitik sedan 1985 är privatiseringen av olje- och gasresurserna sedan andra halvan av 90-talet. Bolivia är efter Venezuela Latinamerikas andra största oljeproducent, med ett värde på 80 mdr USD. För gasproduktionen har konsortiet Pacific LNG bildats, vilket tillhör de multinationella bolagen Repsol-YPF, British Gas och Pan American Energy (British Petroleum). Den 19 september utlystes en nationell protestdag och över 150 000 personer deltog i demonstrationer, krav restes kring en tillbakadragelse av gaskoncessionerna samt förstatligande och industrialisering av naturgasen. Sex dagar tidigare blockerade bönder på det bolivianska höglandet vägar i protest mot planerna på försäljning och export av naturgasen, samt för frigivandet av en fängslad ledare för bonderörelsen. Bönder har svarat på statens repression med stenar och gamla musergevävar från revolutionen 1952, under rop som "Inbördeskrig! Inbördeskrig!" Den 23 september konstituerades en "mobiliseringens enhetsledning" ['Einheitsführung der Mobilisierung'] med MAS (parti med bas bland koka-bönderna på det tropiska höglandet), COB (bolivianska fackförbundet), CSUTCB (en bondeorganisation från höglandet) och andra basorganisationer, som Estado Mayor del Pueblo ("folkets generalstab").

Kampen idag är kulmen på en lång period av sociala sammandrabbningar mellan arbetarklass och stat. Sedan 1985 har 190 personer dödats och fler än 10 000 skadats. Efter två regeringsperioder avgick så president de Lozada, för att efterträdas av sin vicepresident Carlos Mesa, grundaren av inhemska tv-bolaget PAT; en boliviansk Berlusconi, måne? Mesa har som ny president föreslagit en folkomröstning kring gasexporten till USA.

Vi lär få återkomma till Bolivia, och under tiden söker vi hjälp från folk som behärskar spanska för vidare research.

Kommunistiska perspektiv

Den vilda och tillsynes okontrollerbara klasskampsvåg, som med en oerhörd kraft försökte dra ned kapitalismen i djupet på 60- och 70-talet, uttryckte sig inte endast i den konkreta rörelsen mot kapitalet, som miljoner människor tog del i genom vilda strejker, sabotage och upplopp. Denna klasskampsoffensiv yttrade sig även i och gav upphov till nya teoretiska verktyg och metoder, användbara för att undersöka, förstå och kanske framförallt förändra sakernas tillstånd. Kommunismen uttryckte sig alltså inte bara praktiskt utan även teoretiskt i nya *kommunistiska perspektiv*.

I Frankrike och andra delar av Europa visade sig den ökade klasskampen bland annat i en ökad historisk medvetenhet, kommunistiska teorier som kapitalismen hade passerat på historiens soptipp fick plötsligt ett nyvunnet intresse. De reste sig likt Lazarus upp från de döda. Radikala grupper och arbetare började studera den franska, tyska/holländska och italienska vänsterkommunismen, som vuxit fram på tjugotalet som reella alternativ till socialdemokratien och leninismen. Både i Tyskland och Italien organiserade vänsterkommunisterna tusentals arbetare i sina olika organisationer. De tyska vänsterkommunisternas teorier växte fram ur den revolutionära och anti-statliga rådsrörelse som skakade om Tyskland i början på tjugotalet. Därför var det naturligt för dessa teoretiker att betona proletariats spontanitet och självaktivitet – där hittade rådskommunisterna lösningen på revolutionens gåta. De italienska vänsterkommunisterna drog andra slutsatser eftersom rådsrörelsen i deras land var svag och reformistisk. De ville istället betona att kapitalismen inte först och främst bygger på vem som äger produktionsmedlen utan om arbetet och värdet härskade över de ekonomiska relationerna. De visade att de kapitalistiska formerna berodde på kapitalismens essens - det vill säga lönearbetet. De italienska vänsterkommunisterna kom i och med detta i kontakt med den revolutionära utopin och betonade nödvändigheten av att upphäva marknaden, lönearbetet och varuformen. Den italienska vänsterfraktionen var alltså främst intresserad av kapitalismens och kommunismens innehåll snarare än dess form. Det var därför naturligt för den italienske kommunistledaren Amadeo Bordiga att påpeka att Marx skrifter först och främst var en beskrivning av kommunismen.

De tyska och holländska kommunisterna menade att det var i själva den proletära kampens organisering som möjligheten till kommunism fanns och ingen annanstans. Detta fick dem att inse att arbetarrörelsens partier och fackföreningar blivit en del av kapitalismen, vilket i sin tur ledde dem till att ta avstånd från alla de olika former av strategi och taktik som berövade klassen dess autonomi. I Frankrike var det *Socialisme ou Barbarie* som fortsatte den rådskommunistiska traditionen, detta trots att gruppen utvecklades ur brytningar med den trotskistiska rörelsen. Erfarenheterna i Ungern 1956 blev en stark indikator på rådskommunismens fortsatta aktualitet.

I den kommunistiska renässansperiod som följde efter generalstrejken 1968 återupptäcktes dock inte endast de gamla ultravänstertraditionerna utan olika grupper började sammanföra den italienska och tyska/holländska vänsterkommunismen med andra teoretiska bidrag som gjorts av exempelvis Situationistiska internationalen eller av anarkistiska tänkare. Att kommunismen är en rörelse och inte ett framtida ideal hade både de italienska och tyska vänsterkommunisterna förstått. Rådskommunisterna gjorde dock medlen till mål. Möjligheten till kommunism

uppkommer emellertid ur den proletära situationen och klassens självorganisering är inte dess mål utan ett medel för att förintna denna situation. De proletära praktikerna och kamperfarenheterna är fröna till kommunismen, men det krävs mer än självorganisering för att kommunismen skall kunna blomma ut fullt, menade den nya generation av kommunister som nu på 70-talet bröt med ultravänstern.

Från rådkommunismen och anarkismen fick dessa nytänkare verktyg som gav dem möjlighet att teoretisera om proletariatets självorganisering och från den Situationistiska Internationalen och bordigisterna fick man den centrala insikten om att kommunismen är en kritik av arbetet, varan och ekonomin – det vill säga man insåg att kommunismen innebär proletariatets upphävande av sig självt som klass.

Rent schematiskt skulle man kunna dela in teorierna om proletariatet i tre olika fack. Det är viktigt att påpeka att alla dessa teorier har en materiell grund. Arbetarklassen är organiserad som variabelt kapital i exempelvis fackföreningar, det finns självförvaltningstendenser i många former av autonoma arbetarkamper och samtidigt så framkallar den proletära situationen kamper som vänder sig mot just denna situation.

- a) Teorier som betonar proletariatets organisering som variabelt kapital, arbetskraft, organiserat i fackföreningar och partier. Kommunism/socialism är alltså samma sak som statskapitalism eller partivälde.
- b) Teorier som betonar proletariatets självaktivitet och ser kommunism/socialism som arbetarförvaltning av arbetsplatser, samhälle, ekonomi etc. Kommunismen jämförs med arbetarmakt och arbetarkontroll av arbetsplatser och samhällsorganisering.
- c) Teorier som fokuserar på hur den självorganiserade klassen är antagonistiskt inställd mot den egna proletära situationen och försöker skapa en brytning med denna situation genom att gå bortom den helt och hållet. Producerandet av kommunism är alltså endast möjligt om arbetarklassen förintar sig självt som klass.

I detta nummer av *riff-raff* presenteras två texter skrivna av Gilles Dauvé och Karl Nestic som både två i allra högsta grad var aktiva i att utforma den tredje av dessa positioner. Gilles Dauvé stötte på den radikala arbetarrörelsen genom en av *Socialisme ou Barbaries* utbrytargrupper, *Pouvoir Ouvrier* (Arbetarmakt). Han gick dock snabbt ur denna grupp, mäktade besviken på dess sekterism och aktivism. Han blev nu istället en del i kretsen kring bokcafét *La Vieille Taupe* (Den gamla mullvaden) som startats 1965. Här skedde mycket av de kommunistiska perspektivens omdanade under 60- och 70-talen.²

Texterna i *riff-raff* är dock rykande färska. *Tillståndet i världen – en lägesrapport* kom ut för ett år sedan, i februari 2002, och *Att arbeta eller inte arbeta?* i september samma år. I *Tillståndet i världen...* frågar sig författarna om vi verkligen inträtt i ett nytt produktionssystem som så många kapitalismkritiker hävdar. Snarare är det så, menar Nestic och Dauvé, att vi är inne i en period där kapitalismen fortfarande testat olika former av produktionssystem. Vi är på väg bort från *fordismen* men vi har ännu inte hamnat i *postfordismen*. Kapitalismen är alltså inne i en kris, men det är inte en kris för systemet utan en kris i systemet och detta visar sig även i arbetarnas kritik av kapitalismen, menar författarna. De revolutionära kamperna är som bortblåsta och de flesta kamper som arbetarna för har slutat i nederlag. De vilda och våldsamma kamper på fabriker som exempelvis Moulinex och Cellatex (se *riff-raff* #2 2002) är inte regel utan undantag. Dagens kapitalism är en produkt av kamperna 1968 precis som kapitalismen 1929 var en produkt av kamperna runt 1917. Kapitalismen har genomgått en mängd olika former av historiska produktionssystem, det är klart att kapitalismen letar efter nya effektiva former av arbetsorganisering, men än så länge har det inte funnit det som är mest effektivt för att realisera kapitalackumuleringen. Dagens kapitalism är bättre på att dekonstruera än omstrukturera, säger Dauvé i det ännu icke publicerade svenska förordet till *'Eclipse and re-emergence of the communist movement'*. Artikelförfattarna tar Volvofabriken i Kalmar som ett bra exempel på detta. De former av arbetsorganisering som man införde som svar på arbetarnas ansiktslösa motstånd på fabriken tillfredsställde inte företaget, så fabriken fick stänga.

Dauvé och Nestic menar att en välmående kapitalism är en kapitalism som enkelt kan integrera arbetarna i sin ekonomi och sitt samhälle. Kapitalismen är välfungerande ifall den kan ge arbetet en positiv roll. Ett nytt produktionssystem skapas inte över en natt, fordismen och taylorismen och allt det den förde med sig segrade inte förrän 1945 trots att de tvingats fram som en lösning på den revolutionära krisen 1917. Kamperna som omkullkastade de kapitalistiska relationerna 1968 misslyckades med att producera kommunism och kapitalismens svar på 60- och 70-talets klasskampsoffensiv har än så länge varit otillfredsställande för kapitalet.

Dauvé och Nestic skriver att möjligheterna för en kommunistisk revolution är som bäst i kapitalismens uppåtgående perioder. Detta skall man dock inte tolka som en determinism, utan de hävdar bara att kommunismen behöver vissa subjektiva faktorer för att kunna realiseras. Under 60-talet var det enkelt för arbetarna att föra en kamp som riktade sig mot arbetet eftersom det fanns stora arbetsmöjligheter, förlorade man ett jobb på grund av maskning och sabotage kunde man enkelt finna ett nytt. Proletariatets klasskamp riktar sig inte bara mot det elände som kapitalismen

² Mest känd är kanske Gilles Dauvé för sin klassiska *'Eclipse and re-emergence of the communist movement'*, under pseudonymen Jean Barrot, som håller på att översättas till svenska. På svenska gavs ett av kapitlen, *Kapitalism och Kommunism*, ut på 70-talet och på www.asocialstyrelsen.org finns Dauvé's moralkritiska essä *'For a world without moral order'* översatt till svenska. När bokcafét *la Vieille Taupe* slog igen fortsatte Dauvé och hans kamrater sina projekt bland annat i tidskriften *La Banquise* och idag har de projektet *Troploin*.

påtvningar proletariatet utan även på den ”rikedom” som proletärer tvingas stå ut med. Fattigdom och elände tvingar inte fram kommunistiska perspektiv, de skapar endast nödvändiga kamper för de omedelbara intressena, kamper som självfallet förbereder framtida revolutionära situationer. Man kan alltså inte kalla Dauvé och Nestic för några revolutionära optimister, artikeln mynnar ut i en pessimistisk konklusion. Men pessimismen är inte optimismens motsatt, det är defaitismen som är det och som den lille prinsen säger i Antoine de Saint-Exupéry's underbara saga: ”öknen blir så vacker därför att någonstans gömmer den en brunn”. Författarna menar alltså inte att man skall döma ut de kamper som förs endast för att möjligheten till kommunism inte tycks finnas idag. Verkliga människor realiserar verkliga begär i klasskampen, dessa kan man inte döma utifrån omöjligheten att producera kommunism idag. I texten *'Out of the void'* av Karl Nestic som kom ut tidigare i år säger författaren att:

Den kommunistiska revolutionen kan man inte önska fram. Den är endast möjlig om de sociala krafterna blir medvetna vart de är på väg. Kommunismen kan inte tvingas fram. Idén att 'en dag kommer det inte finnas något annat alternativ' gäller inte för historien, än mindre gällande är det för revolutioner. Det finns alltid mer än en möjlig utveckling på saker och ting. Därför är det meningslöst att tolka USA:s krig mot Irak, attackerna på pensionssystemet eller någon liknande händelse som nödvändiga steg mot en mer kapitalistisk kapitalism, en kapitalism som kommer att eliminera de små motsättningarna för att blottlägga den grundläggande konflikten i samhället: proletariatet mot kapitalet. Kapitalismen kan aldrig lösa något för proletärer. Vår frigörelse måste vara vårt eget verk. Det räcker inte med att revolutionens *negativa* villkor är uppfyllda för att vi skall kunna nå kommunismen.

Proletariatet agerar alltså inte likt Pavlovs hundar på yttre stimuli utan måste själv producera kommunismen – ingen annan har möjligheten och ingen kan göra det åt dem.

I artikeln *Att arbeta eller inte arbeta?* kritiserar Dauvé och Nestic de marxistiska teorier som menar att proletariatets misslyckande att producera kommunism har legat i en affirmering av arbetet. Dauvé och Nestic frågar sig om detta verkligen varit fallet och visar att arbetsmoral ibland använts som ett vapen riktat just mot arbetet. De kritiserar också de teorier som menar att det först är idag som proletariatet kan upphäva sig självt som klass eftersom kapitalismens formella underordning av fabriken automatiskt innebar att klassen hela tiden riktade sig på att organisera sig som variabelt kapital för att konkurrera med andra former av kapital. Dauvé och Nestic menar att detta inte är fallet, arbetets lovprisande är ett resultat på grund av att kamperna misslyckades med att förgöra arbetet och inte tvärtom. De kritiserar även de grupper som fortfarande hänger kvar vid situationisterna och surrealisternas kritik av arbetet. Idag går ingen till jobbet för att de är stolta arbetare, idag går folk till jobbet för att tjäna pengar. Men trots detta är lönearbetet fortfarande en realitet för arbetarklassen – vare sig den prisar dess roll eller ej. Arbetets ideologi, vilken form den antar, är en kapitalistisk ideologi, skriver författarna. Men trots detta så är det kapitalismen och inte hippies, punkare eller proletärer som förintat forna tiders arbetsmoral. Idag är proletariatet befriat från arbetarrörelsens kontrarevolutionära ideologier, men trots detta agerar det inte revolutionärt – trots detta härskar arbetet över proletariatet. Återigen, proletariatets möjlighet till förändring ligger först och främst i dess eget handlande – i *praxis*.

I en fascinerande historisk exposé undersöker Dauvé och Nestic arbetarnas öppna eller dolda kamper mot kapitalets inhumana organisering av samhället. Det vill säga en värld som lever på att arbete byts mot pengar – lönearbetet. En värld som faktiskt Adam Smiths läkare A. Ferguson fasat över, en av hans anteckningar lyder: ”Att ställa en människa vid en deluppgift är detsamma som att avrätta henne om hon förtjänar en dödsdom och att lönnmörda henne om hon inte förtjänar en sådan. (...) Uppdelningen av arbetet är lönnmord på ett folk.” Den tyske poeten Friedrich Hölderlin skriver i *Hyperion* ”Hantverkare ser du, men inga människor, tänkare, men inga människor, präster, inga människor, herrar och slavar, ungdomar och stadgat folk, men inga människor...”. Människan blir i kapitalismen allting annat än människa och för att de proletariserade massorna i fabriker, kontor, äldrevårdshem och joggingleder skall göra sig fria från sina funktioner i samhället, för att proletärer skall kunna ”göra sin personlighet gällande” (Marx) måste det ”avskaffa sin egen tidigare existensbetingelse, som samtidigt är hela det hittillsvarande samhällets existensbetingelse, nämligen arbetet. Proletärer befinner sig därför också i direkt motsättning till den form, i vilken individerna i samhället manifesterat sin samverkan, till staten, och de måste stöta staten för att genomdriva sin personlighet [Marx, *Den Tyska Ideologin*].” Proletariatet måste alltså säga adjö till sin funktion, nämligen arbetet, och till sin nytta, nämligen kapitalistisk ackumulation, för att kunna gå från tillfälliga, överkliga, medborgare till personliga, verkliga, människor. Marx fortsätter i denna anda i *Den Tyska Ideologin* och skriver: ”Denna subsumtion av individer under bestämda klasser kan inte upphävas förrän en klass har bildats som inte har något särskilt klassintresse att hävda mot den härskande klassen.”⁴ Proletariatets kommunistiska kamper är alltså paradoxalt nog en kritik av dess egna klassintressen. Dock frågar sig Dauvé och Nestic om det verkligen är kampen mot arbetet som saknats i proletariatets kamper; är det inte snarare kritiken av kapitalet som inte utvecklats tillräckligt mycket i proletariatets försök att realisera kommunismen?

Oktober, 2003

³ Se *Människans frigörelse*, Daidalos 1995, s. 197.

⁴ Ibid